

Společný zpěv účastníků sympozia – nácvik vlastních sborových úprav

LUBOŠ HÁNA

Summary

The article deals with presentation of two choir arrangements of popular songs in Cantus Choralis – an international choir symposium. It describes the problematice of rehearsing this songs during symposium. The article analyses possibilities and difficulties of their interpretation in common choir practise.

Stalo se již tradicí zařazovat v druhý a třetí jednací den sympozia Cantus Choralis společný zpěv jeho účastníků, v rámci něhož jsou nacvičovány vlastní úpravy z oblasti nonartificiální hudby. I tentokrát byly vybrány dvě skladby, které mohli účastníci sympozia vyslechnout již během pondělního koncertu v Severočeském divadle opery a baletu v podání spojených sborů NONA PF UJEP a VENTILKY ZUŠ Jirkov. Jednalo se o píseň *To se nikdo nedoví* Zdenka Marata a píseň *Pátá* (v originálu *Down Town* – Tony Hatch) pro smíšený sbor v pětihlasé úpravě. Jejich partitury jsou součástí tohoto příspěvku. Klavírní doprovod není zapsán v notách, předpokládá se využití stylového doprovodu dle akordických značek. V případě písně *Pátá* může být příhodnější využít doprovodu kytary. Během sympozia však bylo z technických důvodů využito u obou písní doprovodu klavíru (autor příspěvku a prof. Jiří Holubec).

Nácvik sborových úprav v přednáškové aule pro cca 100 přítomných sborově různorodých posluchačů představuje značný průběžský kámen v otázce náležité motivace přítomných; je třeba změnit posluchače na aktivní zpěváky a přimět je ke spolupráci, což není vždy zcela samozřejmá věc, byť se jedná o účastníky sborového sympozia.

Společnému zpěvu proto musí předcházet zásadní ujasnění smyslu a cílů tohoto počínání.

1. Základním smyslem je poskytnout účastníkům sympozia hudební prožitek ze společného sborového zpěvu.
2. Dalším přínosem je ukázka možného způsobu sborové práce se značně heterogenní skupinou jak po stránce dovednostní (přítomni jsou špičkoví sbormistři, studenti oboru sbormistrovství, ale také nezpěváci), tak v otázce rovnoměrného zastoupení jednotlivých hlasových skupin.
3. V neposlední řadě je cílem tohoto workshopu bližší seznámení s netradičně pojatými úpravami populárních písní zpívaných v českém jazyce a jejich další propagace mezi odbornou sborovou veřejností.

Z výše uvedeného vyplývá, že cílem není bezchybné nacvičení skladeb, ale jejich samotný (snad inspirativní) nácvik, poukazující na zajímavá či obtížná místa skladeb a způsoby a možnosti jejich stylové interpretace. Zásadní otázkou zůstává to, zda v podmínkách přednáškové auly, kde se symposium odehrává, lpět na rozsazení zpěváků podle hlasových skupin. Obvyklý důvod, aby se jednotliví zpěváci udrželi intonačně, je v pří-

padě profesionálních sbormistrů, tvořících část auditoria, bezpředmětný. Námět písně *To se nikdo nedoví* může naopak vybízet k přímému dialogu smíšených dvojic.

To se nikdo nedoví

Překrásný romantický duet, který proslavila dvojice zpěváků Helena Vondráčková a Waldemar Matuška, obnáší ve sborové interpretaci řadu úskalí a problémů. Tím zásadním je dle našeho názoru relativně omezená možnost volného frázování ve větším počtu zpěváků (písmeno A). Je třeba sjednotit toto frázování, s čímž souvisí nutnost určitého zjednodušení rytmu oproti originálu. Pokud vyjdeme v první sloce ze zjednodušení, které je již dáno notovým zápisem, pak je třeba odlišit frázování sloky druhé, které se, vzhledem k odlišnému textu, neshoduje se slokou první. Zápis každé sloky zvlášť by partituru skladby neúměrně prodloužil a znepřehlednil, proto se u amatérských sborů, jimž je skladba určena, předpokládá, že v druhé sloce již zpěváci melodii znají a její rytmické členění přizpůsobí textu druhé sloky a sami najdou optimální způsob frázování. Osvědčeným způsobem nácviku frázování (které není striktně zapsané v notách) je nápodoba pojetí nejzkušenějšího zpěváka v dané hlasové skupině či sbormistra. Zajímavé je srovnání odlišností v rytmickém pojetí písně v různých provedeních samotných interpretů písně Vondráčkové a Matušky s časovým odstupem mnoha let (např. na youtube dostupné nahrávky z let 1968 a 2004). Notový part sborových zpěváků ani nezohledňuje skutečnost, že druhá sloka je již po předchozí modulaci o půl tónu výš. Tento fakt se významně týká pouze klavírního korepitora. Sboristé zpívají již v Es dur, byť je druhá sloka notovaná stále v tónině původní. Při sborovém nácviku druhé sloky je proto možné hrát stále v D dur.

Další tentokrát intonační úskalí čeká na zpěváky v prvních osmi, resp. v posledních osmi taktech, které jsou shodné, jen o půl tónu výš. Druhý takt této části je Neapolským sextakordem, jehož čistá interpretace

může činit jisté potíže. Velmi náchylná je především vzestupná kvinta v prvním sopránu, která musí být dostatečně vysoko (velký celý tón sestupující krokem velké sekundy zpět k základnímu tónu této frygické funkce).

Poslední, avšak nutnou podmínkou pro úspěšné provádění této úpravy je dostatečné zastoupení mužských hlasů, které je zapotřebí především ve střední části (písmeno C). Zde má mužský sbor sólo, přičemž je rozdělen do trojhlasu.

Pokud sbor zvládne zazpívat dostatečně výrazně a přesvědčivě hlavní melodii, neměl by nácvik úpravy činit významnější problémy a skladba se může snadno zařadit do repertoáru většiny smíšených sborů mezi odlehčený, nikoli však levný sborový populár. V této souvislosti je výhodné postavení sboru po skupinách SATB, čímž dosáhneme kompaktního zvuku především u mužské složky.

Pátá (Down Town)

Rozverná píseň je svým námětem příhodná pro mládežnické sbory. Osmitaktové intro je psáno v trojhlasu S=A,T,B, a jeho nácvik je tak otázkou několika minut. Je vystavěno na polyrytmickém vedení hlasů, které však do sebe zapadají. Čtyřdobé metrum je vnitřně členěno ve dvoutaktových frázích na 13+4+1 | 3+3+1+1|. Na těchto akcentovaných dobách postupuje soprán s tenorem v paralelních sextách. Tenor má přitom vlastní klenutou melodii, jejíž frázování je naznačeno podpurným textem. Písmenem A začíná sloka písně. Melodie je svěřena sopránovému sólu (možno znásobit více hlasy). Sbor zde má pouze doprovodnou úlohu v rytmickém paternu 1 3+3+2 | 3+3+2|, který na konci čtyřtaktové fráze uzavírá zvolání „PÁ-TÁ“ společně se sólem. V další části (B) se k sólu přidávají ostatní ženské hlasy a hlasy mužské tvoří doprovod a protihlas s vlastním vytvořeným textem. Následující čtyřtaktí (písmeno C) tvoří gradující syrrytmičtý postup ženských hlasů v paralelních kvartsextakordech a sextakordech, který vyúsťuje v radostně pompézní

refrén (D). Kvartové souzvuky smíšeného pětihlasu na třetí době prvního taktu nerespektují původní harmonii písně a namísto III. stupně (c moll) odpovídají spíše stupni VI. (f moll), což by měl respektovat kytarový či klavírní doprovod. Trojí zvolání „PÁ-TÁ“ má pokaždé odlišné rytmické ztvárnění, což je z hlediska nácviku patrně nejobtížnější část. Po čtyřtaktovém intermezzu (E) následuje repetice a skok na segno, v němž dojde k modulaci o půltón výš. Část F je de facto instrumentálním chorem, vyžadujícím ná-

ležité frázování dechové sekce bigbandu. Zde je důležitá patřičná motivace zpěváků ke stylové interpretaci.

V případě, že skladbu doprovází kytara a pokud to dovolí hlasové možnosti sólistky, je možné skladbu posunout o půl tónu výše (A dur), kdy se kytaristovi naskýtají možnosti alternativních hmatů a využití hry na prázdné struny.

Úprava písně Pátá si našla cestu do kmenového repertoáru mnoha našich středoškolských sborů.

Resumé

Příspěvek rozebírá prezentaci dvou aranžmá písní z oblasti nonartificiální hudby na mezinárodním sborovém sympoziu Cantus Choralis. Zmiňuje problematiku jejich nácviku, který se uskutečnil ve dvou blocích druhý a třetí jednací den sympozia. Rozebírá možnosti a úskalí jejich interpretace i v běžné sborové praxi.

Klíčová slova: sborová aranžmá, sborový nácvik, symposium Cantus Choralis.

Keywords: choral arrangements, rehearsal of choir, Symposium Cantus Choralis.

PhDr. Luboš Hána, Ph.D. (*1973) se narodil v Jirkově, studoval na PF v Ústí nad Labem obory HV-AJ, poté HV a sbormistrovství. Od roku 2002 vyučuje tamtéž různé praktické i teoretické disciplíny (metodiku sborového nácviku, sluchovou analýzu, hudební nauku atd.). Je sbormistrem Komorního smíšeného sboru VENTILKY, na PF UJEP vede sbor NONA a se svou manželkou sbor COMODO na chomutovském gymnáziu. Je uměleckým ředitelem sborového festivalu Jirkovský Písňovar.

luboshana@seznam.cz

www.ventilkyjirkov.cz, www.jirkovskypisnovar.cz